

12. gyakorlat

Határozott integrál alkalmazásai

Horváth Márton

BME, Matematika Intézet, Geometria Tanszék

2022. december 8.

1. feladat

Határozzuk meg az $f(x) = x^2$ és a $g(x) = \sqrt{x}$ függvények grafikonjai által közrezárt síkidom területét.

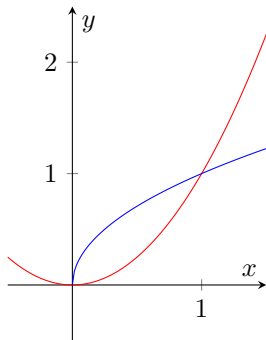
1. feladat

Határozzuk meg az $f(x) = x^2$ és a $g(x) = \sqrt{x}$ függvények grafikonjai által közrezárt síkidom területét.

A két grafikon metszéspontjainak x koordinátái az $x^2 = \sqrt{x}$ egyenlet megoldásai, azaz 0 és 1.

A közrezárt síkidom területe a két görbe alatti terület különbsége:

$$\int_0^1 \sqrt{x} \, dx - \int_0^1 x^2 \, dx = \int_0^1 \sqrt{x} - x^2 \, dx = \left[\frac{2}{3}x^{3/2} - \frac{x^3}{3} \right]_0^1 = \frac{2}{3} - \frac{1}{3} = \frac{1}{3}$$

2. feladat

Határozzuk meg az $y = x^4$ és az $y = 3x^2 - 2$ egyenletű görbék által közrezárt síkidom területét.

2. feladat

Határozzuk meg az $y = x^4$ és az $y = 3x^2 - 2$ egyenletű görbék által közrezárt síkidom területét.

A metszéspont meghatározása:

$$\begin{aligned}x^4 &= 3x^2 - 2 \\x^4 - 3x^2 + 2 &= 0\end{aligned}$$

Ez $t = x^2$ -re egy másodfokú egyenlet:

$$t^2 - 3t + 2 = 0,$$

ennek gyökei 1 és 2. Így a metszéspontok x koordinátái: $-\sqrt{2}, -1, 1, \sqrt{2}$.

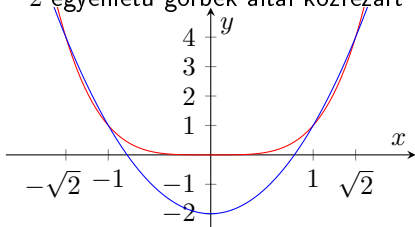
Három integrált kell kiszámolnunk:

$-\sqrt{2}$ és -1 között; -1 és 1 között; 1 és $\sqrt{2}$ között.

$$\int_1^{\sqrt{2}} 3x^2 - 2 - x^4 dx = \left[x^3 - 2x - \frac{x^5}{5} \right]_1^{\sqrt{2}} = -\frac{4\sqrt{2}}{5} - \left(-\frac{6}{5} \right) = \frac{6 - 4\sqrt{2}}{5}$$

$$\int_{-1}^1 x^4 - (3x^2 - 2) dx = \left[\frac{x^5}{5} - x^3 + 2x \right]_{-1}^1 = \frac{6}{5} - \left(-\frac{6}{5} \right) = \frac{12}{5}$$

A szimmetria miatt az első és harmadik megegyezik, így a terület $\frac{24 - 8\sqrt{2}}{5}$.

3. feladat

Számítsuk ki az $f(x) = x\sqrt{x}$, $0 \leq x \leq 4$ függvény grafikonjának az ívhosszát.

3. feladat

Számítsuk ki az $f(x) = x\sqrt{x}$, $0 \leq x \leq 4$ függvény grafikonjának az ívhosszát.

Az f függvény grafikonjának ívhossza a és b között:

$$\int_a^b \sqrt{1 + (f'(x))^2} dx.$$

A feladat esetében $f(x) = x\sqrt{x} = x^{3/2}$, így $f'(x) = \frac{3}{2}x^{1/2} = \frac{3}{2}\sqrt{x}$.

Így az ívhossz (alkalmazva a lineáris helyettesítés szabályát):

$$\begin{aligned} \int_0^4 \sqrt{1 + \left(\frac{3}{2}\sqrt{x}\right)^2} dx &= \int_0^4 \sqrt{1 + \frac{9}{4}x} dx = \left[\frac{4}{9} \cdot \frac{2}{3} \left(1 + \frac{9}{4}x\right)^{3/2} \right]_0^4 = \\ &= \frac{8}{27} (10\sqrt{10} - 1) \approx 9,07 \end{aligned}$$

4. feladat

Határozzuk meg az $f(x) = \sin x, x \in [0, \pi]$ függvény grafikonjának az x tengely körüli megforgatásával adódó forgástest térfogatát.

4. feladat

Határozzuk meg az $f(x) = \sin x, x \in [0, \pi]$ függvény grafikonjának az x tengely körüli megforgatásával adódó forgástest térfogatát.

Az $f(x)$ függvény ($x \in [a, b]$) grafikonját x tengely körüli megforgatásával kapott forgásfelület térfogata:

$$\pi \int_a^b f^2(x) dx,$$

mely a jelen esetben felhasználva a $\sin^2 x = \frac{1 - \cos(2x)}{2}$ összefüggést:

$$\pi \int_0^\pi \sin^2 x dx = \pi \int_0^\pi \frac{1 - \cos(2x)}{2} dx = \pi \left[\frac{x}{2} - \frac{\sin(2x)}{4} \right]_0^\pi = \frac{\pi^2}{2} \approx 4,93$$

5. feladat

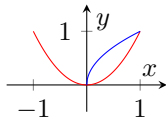
Határozzuk meg a forgási paraboloid alakú váza űrtartalmát és felszínét. A váza alakját az $f(x) = x^2$ ($x \in [-1, 1]$) függvény grafikonjának y tengely körüli forgatásával kapjuk.

5. feladat

Határozzuk meg a forgási paraboloid alakú váza űrtartalmát és felszínét. A váza alakját az $f(x) = x^2$ ($x \in [-1, 1]$) függvény grafikonjának y tengely körüli forgatásával kapjuk.

Áttérve x tengely körüli forgatásra:

$$f(x) = \sqrt{x} \quad (x \in [0, 1])$$

Az űrtartalom a térfogat:

$$V = \pi \int_0^1 (\sqrt{x})^2 dx = \pi \int_0^1 x dx = \pi \left[\frac{x^2}{2} \right]_0^1 = \frac{\pi}{2} \approx 1,57$$

És a felszín felhasználva, hogy $f'(x) = \frac{1}{2\sqrt{x}}$:

$$\begin{aligned} A &= 2\pi \int_a^b f(x) \sqrt{1 + (f'(x))^2} dx = 2\pi \int_0^1 \sqrt{x} \sqrt{1 + \left(\frac{1}{2\sqrt{x}}\right)^2} dx = \\ &= 2\pi \int_0^1 \sqrt{x} \sqrt{1 + \frac{1}{4x}} dx = 2\pi \int_0^1 \sqrt{x + \frac{1}{4}} dx = 2\pi \left[\frac{2}{3} \left(x + \frac{1}{4}\right)^{\frac{3}{2}} \right]_0^1 = \\ &= 2\pi \left(\frac{2}{3} \cdot \frac{5^{\frac{3}{2}}}{8} - \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{8} \right) = \frac{(5\sqrt{5} - 1)\pi}{6} \approx 5,33 \end{aligned}$$

Házi feladatok

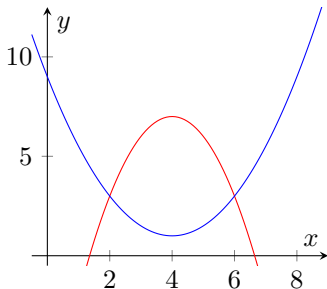
1. Határozzuk meg az $y = -x^2 + 8x - 9$ és az $y = \frac{x^2}{2} - 4x + 9$ egyenletű görbék által közrezárt síkidom területét.
2. Számítsuk ki az $f(x) = \ln(1 - x^2)$, $x \in [0, \frac{1}{2}]$ függvény grafikonjának az ívhosszát.
3. Határozzuk meg az $f(x) = x - \frac{1}{x}$, $x \in [1, 3]$ függvény grafikonjának az x tengely körüli megforgatásával adódó forgástest térfogatát.

Első házi feladat megoldása

Határozzuk meg az $y = -x^2 + 8x - 9$ és az $y = \frac{x^2}{2} - 4x + 9$ egyenletű görbék által közrezárt síkidom területét.

Először meghatározzuk a metszéspontok x koordinátáját:

$$\begin{aligned} -x^2 + 8x - 9 &= \frac{x^2}{2} - 4x + 9 \\ 0 &= \frac{3}{2}x^2 - 12x + 18 \\ 0 &= x^2 - 8x + 12 \end{aligned}$$

másodfokú egyenlet megoldásai $x_1 = 2$ és $x_2 = 6$.

E két érték között kell a két függvény különbségét integrálni:

$$\begin{aligned} \int_2^6 (-x^2 + 8x - 9) - \left(\frac{x^2}{2} - 4x + 9 \right) dx &= \int_2^6 -\frac{3}{2}x^2 + 12x - 18 dx = \\ &= \left[-\frac{3}{2} \frac{x^3}{3} + 6x^2 - 18x \right]_2^6 = 0 - (-16) = 16 \end{aligned}$$

Második házi feladat megoldása

Számítsuk ki az $f(x) = \ln(1 - x^2)$, $x \in [0, \frac{1}{2}]$ függvény grafikonjának az ívhosszát.

Az f függvény grafikonjának ívhossza: $\int_a^b \sqrt{1 + (f'(x))^2} dx$.

A feladat esetében $f'(x) = \frac{1}{1 - x^2}(-2x) = -\frac{2x}{1 - x^2}$.

Először csak az integrandus négyzetét számoljuk ki:

$$\begin{aligned} 1 + (f'(x))^2 &= 1 + \left(-\frac{2x}{1 - x^2}\right)^2 = \frac{(1 - x^2)^2}{(1 - x^2)^2} + \frac{4x^2}{(1 - x^2)^2} = \\ &= \frac{1 - 2x^2 + x^4 + 4x^2}{(1 - x^2)^2} = \frac{1 + 2x^2 + x^4}{(1 - x^2)^2} = \frac{(1 + x^2)^2}{(1 - x^2)^2} \end{aligned}$$

Így az ívhossz:

$$\begin{aligned} L &= \int_0^{\frac{1}{2}} \sqrt{1 + (f'(x))^2} dx = \int_0^{\frac{1}{2}} \frac{1 + x^2}{1 - x^2} dx = \int_0^{\frac{1}{2}} \frac{-(1 - x^2) + 2}{1 - x^2} dx = \\ &= \int_0^{\frac{1}{2}} -1 + \frac{2}{1 - x^2} dx = \left[-x + \ln \left| \frac{1 + x}{1 - x} \right| \right]_0^{\frac{1}{2}} = -\frac{1}{2} + \ln 3 - 0 \approx 0,599 \end{aligned}$$

Harmadik házi feladat megoldása

Határozzuk meg az $f(x) = x - \frac{1}{x}, x \in [1, 3]$ függvény grafikonjának az x tengely körüli megforgatásával adódó forgástest térfogatát.

Az $f(x)$ függvény grafikonját x tengely körüli megforgatásával kapott forgásfelület térfogata:

$$\pi \int_a^b f^2(x) dx,$$

mely a jelen esetben

$$\begin{aligned} \pi \int_1^3 \left(x - \frac{1}{x}\right)^2 dx &= \pi \int_1^3 x^2 - 2 + \frac{1}{x^2} dx = \pi \left[\frac{x^3}{3} - 2x - \frac{1}{x} \right]_1^3 = \\ &= \pi \left(9 - 6 - \frac{1}{3} - \left(\frac{1}{3} - 2 - 1 \right) \right) = \frac{16}{3} \pi \approx 16,76 \end{aligned}$$